

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 94:355.291(477)

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2018.11.99-112>

Ірина Автушенко,

кандидат історичних наук, доцент,

Національний транспортний університет, Київ

ПЕРЕПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЗА ПРОГРАМОЮ НАТО-УКРАЇНА

Анотація. Скорочення Збройних Сил України та їх реформування породило соціальні питання, які пов'язані з адаптацією до нових умов життя та діяльності військовослужбовців, звільнених з військової служби у запас або відставку. При переході від військових до цивільних умов життя багатьом офіцерам необхідна була перепідготовка за новими цивільними спеціальностями, що потребувало фінансової підтримки з боку держави. Але складна ситуація в країні не давала можливості виділити необхідні бюджетні кошти для вирішення цього питання. Саме тому надзвичайно великого значення набуває підтримка НАТО щодо фінансування програм, спрямованих на соціальну адаптацію військовослужбовців звільнених з військової служби, а також включених в план звільнення зі Збройних Сил України. За допомогою цих програм в роки незалежності було перепідготовлено більше 8 тисяч військовослужбовців. Для реалізації програм з адаптації військовослужбовців по всій країні у великих містах були створені центри з перепідготовки військовослужбовців, завдяки чому вони охопили велику кількість звільнених військовиків, або тих, які підлягали звільненню, надаючи їм можливість отримати цивільну спеціальність, яка користувалася попитом на ринку праці.

Ключові слова: *військовослужбовці, програма НАТО-Україна, адаптація, Збройні Сили України, центри перепідготовки, працевлаштування.*

На початку 1992 року у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) загальна кількість військовослужбовців та цивільного персоналу становила понад 900 тис. осіб, утримання яких, на думку керівництва країни, могло призвести до серйозних соціальних наслідків та негативних процесів у державі. Тож було прийнято рішення про приведення структури, чисельності і оснащення Збройних сил у відповідність з рівнем потенційних військових загроз та економічних можливостей України шляхом їх реформування. Одним із напрямів реформування було скорочення чисельності особового складу ЗСУ.

Цей процес обумовлював необхідність державної підтримки заходів з питань соціальної адаптації та працевлаштування звільнених військовослужбовців та членів їх сімей, забезпечення їх житлом. У військових містечках, що вивільнялися, залишалися мешкати більшою частиною люди працездатного віку, які намагалися знайти себе в нових життєвих умовах. На ринок праці щорічно надходили десятки тисяч звільнених військовослужбовців та членів їх сімей, які потребували оперативного і вивіреного у правовому відношенні вирішення гострих проблем їх адаптації до умов цивільного життя.

Військова служба має особливий характер, що передбачає володіння специфічними спеціальностями, ризики для життя, значні обмеження свободи (пересування, вибору місця проживання тощо), цілковите підпорядкування службової діяльності військовим статутам. За період тривалої військової служби (десяти років і більше) переважна більшість військовослужбовців втрачає цивільну професію (кваліфікацію), більшість зв'язків із цивільним середовищем.

Згідно пункту 5 статті 8 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «...Військовослужбовцям, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється, починаючи з 1 січня 2005 року протягом

останнього року перед звільненням з військової служби проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання та із збереженням всіма видами забезпечення в порядку та на умовах, які визначаються Міністерством оборони України, у центрах перепідготовки та працевлаштування всіх форм власності за рахунок службового часу» [10]. Перепідготовку або перенавчання військовослужбовців, які звільняються, потрібно проводити як мінімум за один-два роки до звільнення, як прийнято у країнах Європейської та світової спільноти, а не в рік звільнення, як це прийнято в нашій державі, тому реально, перепідготовка проводиться в основному, після звільнення.

Перепідготовка військовослужбовців звільнених з військової служби в запас або відставку вже ставали об'єктом вивчення. Зокрема, окремі аспекти соціальної адаптації звільнених військовослужбовців та членів їх сімей розглядалися у статтях Н. Бідюка [2], О. Буряка та М. Гіневського [3], А. Красильщикова [7], В. Лазарева [8], О. Щербініна [16], але не набули комплексного дослідження.

Вивчення питання перепідготовки колишніх військовослужбовців та членів їх сімей за допомогою програми НАТО-Україна, яка сприяла їх подальшому переходу до повноцінного цивільного життя, є актуальним, новим та необхідним напрямом наукових досліджень. Тому метою даної розвідки є аналіз процесу реалізації міжнародної програми НАТО-Україна щодо перепідготовки звільнених військовослужбовців ЗСУ в роки незалежності.

За офіційними даними за 20 років незалежності зі ЗСУ звільнено 80 тисяч військовослужбовців, неперепідготовленими залишилося 25 тисяч осіб [9, с. 103]. В ситуації, що склалася, одним із пріоритетних напрямів соціальної політики Уряду України стала діяльність щодо формування та впровадження в життя державної політики у сфері розв'язання соціально-економічних проблем військовослужбовців, звільнених у запас або відставку. Україна, одна з найперших серед держав СНД, приступила до комплексного розв'язання цих проблем, враховуючи економічні, соціальні, екологічні та інші аспекти цього

складного завдання. Але за умов недостатнього фінансування державою, Програма адаптації військовослужбовців була виконана тільки на 5 %.

Поряд з державними цільовими програмами, з метою вирішення проблеми соціальної адаптації військовослужбовців, допомогти Україні взялися західні інституції, які запропонували українському уряду низку програм, спрямованих на прискорення соціальної адаптації військовослужбовців із врахуванням досвіду своїх країн. Причому на вигідних для України умовах – навчанні звільнених у запас українських вояків коштом платників податків своїх країн.

Міжнародні проекти, спрямовані на забезпечення соціальної адаптації військовослужбовців, є однією з основних напрямів співпраці між Україною та Північноатлантичним Альянсом (НАТО) у сфері реформування в галузі оборони і безпеки України.

Одна з таких програм – Програма НАТО-Україна з перепідготовки військовослужбовців, котра ось вже понад 17 років поспіль успішно впроваджується на теренах України. Її метою є перепідготовка та сприяння в працевлаштуванні військовослужбовців, звільнених у запас чи у відставку або включених до планів звільнення із ЗСУ. На курсах з перепідготовки військовослужбовців навчали засадам тих спеціальностей, які користувалися найбільшим попитом. Наприклад, інформаційним технологіям, менеджменту, маркетингу тощо. Також відставникам надавали можливість оволодіти іноземними мовами.

Міністерство оборони України брало активну участь у міжнародних проектах і програмах, у рамках яких проводилася перепідготовка військовослужбовців, які підлягали звільненню, та осіб, звільнених з військової служби.

У рамках Хартії про особливе партнерство, 11 жовтня 1999 р. була укладена Угода між Національним координаційним центром соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку (далі – НКЦ), Кабінетом Міністрів України та НАТО «Про практичну

реалізацію ініціативи НАТО щодо перепідготовки українських військовослужбовців, звільнених у запас або відставку».

З метою координації діяльності міністерств та відомств щодо реалізації «Комплексної програми соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку» у жовтні 1996 р. був створений НКЦ. Йому був наданий статус юридичної особи з правом розпорядника виділених для виконання Програми коштів та право створення регіональних центрів соціальної адаптації колишніх військовослужбовців.

За пропозицією НКЦ було організовано курси іноземних мов для звільнених військових, фінансування яких здійснював Економічний директорат НАТО. Проведенням навчання займалася «Британська рада», «Інститут Гете», «Французький культурний центр» та «Італійський культурний центр». Протягом 1999-2002 рр. у рамках Договору між НКЦ та НАТО на мовних курсах пройшли перепідготовку більше 300 офіцерів [15, арк. 6-7].

Управління НАТО з економічних питань безпеки та оборони, прагнучи поглибити практичне співробітництво між Україною та НАТО, в дусі Хартії про Особливе партнерство, започаткувало програму мовної підготовки (400-годинні інтенсивні мовні курси – англійська, німецька, французька або італійська). Ця програма спрямована на надання допомоги колишнім військовим, або таким, які незабаром будуть звільнені у запас.

Перші випускники курсів французької та німецької мов, які було організовано НКЦ соціальної та професійної адаптації військовослужбовців у відставці або звільнених у запас, на початку червня 2000 р. отримали сертифікати. На курсах, які фінансувалися Економічним комітетом НАТО, протягом чотирьох місяців у Французькому культурному центрі навчання пройшли 9 киян та 12 колишніх військовослужбовців з м. Рівне. Ще 15 колишніх військових вивчали німецьку мову в Інституті Гете.

Виконання угоди між Україною і НАТО урядом було покладено на НКЦ. Всього на першому етапі програми перепідготовку пройшов 51 колишній

військовослужбовець. У травні 2000 р. курси англійської мови закінчили 14 чоловік, які навчалися при Британській Раді [14, с. 5].

Протягом 2001-2007 рр. на мовних та спеціалізованих курсах перепідготовки для військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, за кошти НАТО перепідготовлено близько чотирьох тисяч військовослужбовців, звільнених у запас або відставку (2001 р. – 170 осіб, 2002 р. – 310 осіб, 2003 р. – 610 осіб, 2004 р. – 610 осіб, 2005 р. – 730 осіб, 2006 р. – 797 осіб, 2007 р. – 630 осіб) [4].

Так, Міністерство оборони України, за фінансової підтримки НАТО, спільно здійснювало дві програми у сфері перепідготовки військовослужбовців. Це програма з перепідготовки військовослужбовців та проект Трастового Фонду у межах Програми «Партнерство заради миру», який був започаткований у жовтні 2005 року.

У січні 2006 р., в межах програми НАТО «Партнерство заради миру», Альянс взяв на себе ініціативу щодо фінансування діяльності Хмельницького центру перепідготовки та соціальної адаптації Хмельницького національного університету в сфері перепідготовки та допомоги в працевлаштуванні особам (180-200 чоловік щорічно) з числа військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, а також включених у план звільнення зі Збройних Сил України. Фінансування цього проекту здійснюється через Трастовий фонд НАТО «Партнерство заради миру» – Хмельницький центр перепідготовки та соціальної адаптації.

Проект Трастового фонду НАТО – Програма «Партнерство заради миру», який стосується цивільної адаптації військовослужбовців, що підлягають звільненню внаслідок скорочення Збройних Сил України підтримав функціонування Центру соціальної адаптації військовослужбовців у м. Хмельницькому (країною-лідером виступили Нідерланди), з метою фінансування професійного навчання (перепідготовки, підвищення кваліфікації) військовослужбовців звільнених у запас або відставку, а також включених у план звільнення зі Збройних Сил України.

У рамках проекту Трастового Фонду НАТО – Програми «Партнерство заради миру» у Хмельницькому центрі перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців впродовж 2008 року пройшли перепідготовку 218 військовослужбовців.

Починаючи з 2007 року, у зв'язку зі зростанням обсягу фінансування, було започатковано напрямки економічних дисциплін, переважно у невеличких містах, в яких розташовані військові гарнізони, щоб люди, які в них проживають і не мають змоги відвідувати курси у великих містах, також отримали можливість взяти участь у цій програмі [6].

Так, за період із 1999 по 2009 рр. у Києві, Одесі, смт Чорноморському, Білгород-Дністровському, Львові, Рівному, Харкові, Миколаєві, Сімферополі, Севастополі, Узині, Дніпропетровську, Херсоні, Чернігові, Мукачеві, Кривому Розі, Кіровограді, смт Озерному, смт Десні було організовано 95 навчальних курсів, на яких пройшли перенавчання близько 1500 військовослужбовців [1, с. 3].

Для вступу на курси необхідно було звернутися до Державного департаменту адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та конверсії колишніх військових об'єктів. Військовослужбовці, що бажали пройти перепідготовку, мали змогу обрати курс мовної або економічної дисципліни.

Із 2009 р. Трастовий фонд розширив свою діяльність на Харківський регіон. Починаючи з 2009 року Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (далі – НТУ «ХПІ») на базі Міжгалузевого інституту післядипломної освіти НТУ «ХПІ» проводив навчання колишніх військовослужбовців на 3-х місячних курсах, які проводилися за спеціальностями: «Менеджмент організацій і адміністрування» та «Комп'ютерні системи та мережі». Проведення цих курсів фінансувалось Трастовим фондом НАТО «Партнерство заради миру», донорами якого були такі країни як Королівство Нідерландів, Королівство Данії, Болгарія, Чехія, Польща, Люксембург та інші. З 2009 по 2013 рр. за цією програмою в НТУ

«ХПШ» пройшли навчання понад 690 осіб та отримали допомогу в працевлаштуванні понад 360 осіб [13].

НТУ «ХПШ» єдиний вищий навчальний заклад у Харкові та перший навчальний заклад у Східній Україні, що приймає участь у міжнародній програмі НАТО-Україна з перепідготовки та соціальної адаптації колишніх військовослужбовців, звільнених у запас або відставку.

Впродовж 2008 року в рамках проекту НАТО з перепідготовки військовослужбовців, який здійснювався у 26 містах України, перепідготовлено 475 військовослужбовців.

За проектом Трастового фонду НАТО забезпечувалося функціонування не лише Хмельницького центру соціальної адаптації звільнених військовослужбовців та його філіалу у Харкові, а також курсів перепідготовки у 24 інших містах України. Сьогодні вже більше 8800 колишніх військовослужбовців пройшли навчання за цією Програмою [11].

У Хмельницькому центрі перепідготовки та соціальної адаптації в рамках пролонгації діяльності Трастового фонду Програми НАТО «Партнерство заради миру» перепідготовка здійснювалась за такими спеціальностями: «Менеджмент підприємницької діяльності», «Маркетинг на ринку товарів та послуг», «Логістика», «Комп'ютерні системи та мережі», «Комп'ютерні технології в економічних системах», «Графічний дизайн та реклама», «Апаратура радіозв'язку, радіомовлення та телебачення». У 2009 році за цими спеціальностями було перепідготовлено 187 чол., 102 з яких – працевлаштовано. У 2010 році – перепідготовлено 185 чол., 81 з яких – працевлаштовано. У 2011 році – перепідготовлено 181 чол., 95 з яких працевлаштовано.

У результаті проведення комплексу заходів у 2009-2011 рр. послугами Хмельницького центру перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців скористалися 553 особи.

Новим етапом розвитку програми НАТО-Україна, з перепідготовки військовослужбовців, стало розширення діяльності Хмельницького центру з

Хмельницької на Харківську область. Серед інших обласних центрів Східної України Харківська область була обрана через наявність ряду факторів (спеціальності, які пропонує Хмельницький центр для перепідготовки військовослужбовців мають значний попит на ринку праці Харківського регіону; в цьому регіоні за 2002-2007 рр. було звільнено в запас або відставку близько 3500 осіб), що можна розглядати як позитивні передумови для успішної реалізації проекту [12].

За допомогою центру в Харківському регіоні у 2009-2011 рр. перепідготовку пройшли 442 особи за такими спеціальностями: «Менеджмент підприємницької діяльності», «Маркетинг на ринку товарів та послуг», «Комп'ютерні системи та мережі». Зокрема, Міжгалузевим інститутом післядипломної освіти Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» в рамках розширення Трастового фонду Програми НАТО «Партнерство заради миру» у 2009 р. було перепідготовлено 124 військовослужбовця з яких працевлаштовано 57, у 2010 р. перепідготовлено 150 чол., а працевлаштовано 96, у 2011 р. перепідготовлено 168 осіб, а працевлаштовано 109.

Загалом у 2006-2013 роках за умов фінансування Трастовим фондом НАТО «Партнерство заради миру» Хмельницький центр перепідготовки та соціальної адаптації» перепідготовку на 500-годинних курсах пройшли 2129 осіб, з них 1139 осіб, за допомогою центру, успішно працевлаштовані.

У Хмельницькому центрі протягом 2007-2017 років за програмою НАТО-Україна з перепідготовки військовослужбовців організовано перепідготовку 732 осіб на 350-годинних курсах та 30 осіб на 100-годинних курсах [12].

Таким чином, спільні дії України та НАТО дозволили більш повно вирішити питання перепідготовки і соціальної адаптації військовослужбовців Збройних Сил України.

На курсах слухачі набували знання та навички за новими цивільними спеціальностями, які необхідні їм для адаптації і працевлаштування на підприємствах, в організаціях, установах. Заняття проводилися протягом 500

годин. Окрім профільних дисциплін, випускникам надавали знання з англійської мови та вчили основам лідерства. Після закінчення курсів випускники отримували свідоцтва про підвищення кваліфікації державного зразка та міжнародні сертифікати НАТО.

Отже, в Україні в досліджуваній період було впроваджено різні соціальні програми за підтримки НАТО. За цей час понад 8,8 тисяч колишніх військовослужбовців ЗСУ отримали знання за цивільними спеціальностями, на які у суспільстві є попит. Питання адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, до цивільного життя набуває значно більшої ваги. Адже реалізація цих заходів підвищує соціальну захищеність «запасників», підвищує привабливість і престижність військової служби та розвиває стійку мотивацію до неї.

Держава повинна приймати участь в адаптації не тільки військовослужбовців, звільнених з військової служби, а також і членів їх сімей. Особливої актуальності це набуває у важкий для України час випробувань, коли для захисту цілісності території держави кращі сини віддають не тільки своє здоров'я, а навіть і життя.

Список використаних джерел та літератури:

1. 2009 – перепідготовка та допомога у працевлаштуванні звільненим військовослужбовцям // Народна Армія. – 2009. – 13 березня. – С. 3.

2. Бідюк Н.М. Соціально-адаптаційне професійне навчання безробітних військовослужбовців, звільнених у запас / Н. Бідюк // Вісник. Педагогічні науки. – Черкаси, 2009. – Вип. 147. – С. 28–32.

3. Буряк О.О. Соціальна адаптація армії України до нових умов існування / О. Буряк, М. Гіневський // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2014. – Вип. 4(41). – С. 160–166.

4. Відносини Україна-НАТО в цифрах і фактах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=273&art_id=1674&lang=uk – (Дата звернення: 31.01.2018 р.). – Назва з екрану.

5. Колишні військові пройшли перепідготовку за програмою НАТО-Україна // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://primiske.com.ua/2017/12/20/> – (Дата звернення: 12.02.2018 р.). – Назва з екрану.

6. Коренчук О. 2007 – перепідготовка та допомога у працевлаштуванні звільненим військовослужбовцям Збройних Сил України / О. Коренчук. – К., 2007. – 78 с.

7. Красильщиков А.Л. Соціальна адаптація звільнених у запас військовослужбовців (проблеми та досвід їх вирішення в Україні та зарубіжних країнах) / А. Красильщиков // Демографія та соціальна економіка. Науково-економічний та суспільно-політичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 117–125.

8. Лазарев В.В. Проблеми соціальної адаптації звільнених військовослужбовців (їхніх родин) / В. Лазарев // Стратегічна панорама. – 2005. – № 1. – С. 130–138.

9. Парламентські слухання «Про стан та перспективи розвитку воєнної організації та сектору безпеки України» / За заг. ред. І.М. Грабовенка. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 160 с.

10. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/ed19911220> – (Дата звернення: 10.01.2018 р.). – Назва з екрану.

11. Програма НАТО-Україна з перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/12588.html?PrintVersion> – (Дата звернення: 30.01.2018 р.). – Назва з екрану.

12. Результати діяльності Хмельницького центру перепідготовки та соціальної адаптації в 2009-2013 рр. Харківський регіон // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://retrain.km.ua/hcre2010.htm> – (Дата звернення: 30.11.2017 р.). – Назва з екрану.

13. Соціальна адаптація військовослужбовців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mipk.kharkiv.edu/index.php?id=792> – (Дата звернення: 31.01.2018 р.). – Назва з екрану.

14. Танасійчук О. Українські військові отримують цивільні спеціальності / О. Танасійчук // Народна армія. – 2000. – 14 червня. – С. 5.

15. Центральний державний архів вищих органів влади України, м. Київ, ф. 5246, оп. 1, спр. 18, 140 арк.

16. Щербінін О. Соціальна політика чи соціальний популізм? / О. Щербінін // Військо України. – 2009. – № 11(113). – С. 14–16.

References

1. 2009 – perepidhotovka ta dopomoha u pratsevlashtuvanni zvilnenym viiskovosluzhbovtsyam (2009). *Narodna armia*, 13 Bereznia, p. 3.

2. BIDYUK, N.M. (2009) Socialno-adaptatsine profesine navchannya bezrobitnykh viiskovosluzhbovtsiv, zvilnenykh u zapas. *Visnyk. Pedagogichni nauky*. 147, p. 28–32.

3. BURYAK, O.O.; HINEVSKYI, M.I. (2014) Socialna adaptatsia armii Ukrainy do novykh umov isnuvannia. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho universytetu Povitrianykh Syl*. 4(41), p. 160–166.

4. Vidnosyny Ukraina-NATO v tsyfrakh i faktakh. [Online]. Available from: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=273&art_id=1674&lang=uk [Accessed: 31th January, 2018].

5. Kolyshni viiskovi proishly perepidhotovku za prohramoiu NATO-Ukraina [Online]. Available from: <http://primiske.com.ua/2017/12/20/> [Accessed: 12th February, 2018].

6. KORENCHUK, O. 2007 – perepidhotovka ta dopomoha u pratsevlashtuvanni zvilnenym viiskovosluzhbovtsyam *Zbroynykh Syl Ukrainy*. Kyiv.

7. KRASYLSHCHYKOV, A.L. (2005) Socialna adaptatsia zvilnenykh u zapas viiskovosluzhbovtsiv (problemy ta dosvid yikh vyrishennia v Ukrainy ta

zarubizhnykh krayinakh). *Demohrafiia ta socialna ekonomika. Naukovo-ekonomichnyi ta suspilno-politychnyi zhurnal*. 2, p. 117–125.

8. LAZAREV, V.V. (2005) Problemy socialnoyi adaptatsii zvilnenykh viiskovosluzhbovtiv (yikhnikh rodyn). *Stratehichna panorama*. 1, p. 130–138.

9. HRABOVENKO, I.M. (ed.) (2012) *Parlamentski slukhannia «Pro stan ta perspektyvy rozvytku voyennoyi orhanizatsii ta sektoru bezpeky Ukrainy»*. Kyiv: Parlamentske vydavnytsvo.

10. *Zakon Ukrainy № 2011-XII vid 20 hrudnia 1991 r. Pro socialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv i chleniv yikh simey* (1991). [Online]. Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/ed19911220> [Accessed: 10th January, 2018].

11. Prohrama NATO-Ukraina z perepidhotovky ta socialnoyi adaptatscii viiskovosluzhbovtiv [Online]. Available from: <http://www.msp.gov.ua/news/12588.html?PrintVersion> [Accessed: 30th January, 2018].

12. Rezultaty diialnosti Khmelnytskoho centru perepidhotovky ta socialnoyi adaptatscii v 2009-2013. Kharkivskiy rehion [Online]. Available from: <http://retrain.km.ua/hcre2010.htm> [Accessed: 30th November, 2017].

13. Socialna adaptatsciia viiskovosluzhbovtiv [Online]. Available from: <http://www.mipk.kharkiv.edu/index.php?id=792> [Accessed: 31 Sichnia 2018].

14. TANASIICHUK, O. Ukrainski viiskovi otrymuiut tsyvilni spetsialnosti. (2000). *Narodna armia*, 14 Chervnia, p. 5.

15. Centralnyi derzhavnyj arkhiv vyshhykh orhaniv vlady Ukrainy, m. Kyiv, fond 5246, opis 1, sprava 18, 140 ark.

16. SHHERBININ, O. (2009) Socialna polityka chy socialnyi populizm? *Viisko Ukrainy*. 11(113), p. 14–16.

Iryna Avtushenko, PhD (History), assistant professor
National Transport University, Kyiv

THE RETRAINING OF THE SERVICEMEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE NATO-UKRAINE PROGRAM

***Abstract.** The reduction and reform of the Armed Forces of Ukraine has caused the social issues associated with adapting to the new living conditions and the activities of the servicemen dismissed from the military service to the reserve or retirement. During the period of transition from military life to civilian, many officers needed retraining for gaining new civilian specialties, which required financial support from the state. But the difficult situation in the country did not allow massively invest the budgetary funds needed to solve this issue. That is why the NATO's support concerning the financing of programs aimed at social adaptation of servicemen dismissed from military service, as well as those included in the plan of dismissal from the Armed Forces of Ukraine, becomes dramatically important. In the years of independence, by means of these programs over 8 thousand servicemen have been retrained. For implementation of programs for the adaptation of servicemen all over the country, the centers for training of servicemen have been set up in the cities. Therefore these centers supported a large number of the dismissed servicemen or those who were to be dismissed, by giving them the opportunity to get a civilian specialty which was in demand in the labor market.*

***Key words:** servicemen, the NATO-Ukraine program, adaptation, the Armed Forces of Ukraine, training centers, employment.*

Надійшла до редколегії 15.10.2018